https://doi.org/10.34108/eujhs.657151

SAĞLIK BİLİMLERİ DERGİSİ
JOURNAL OF HEALTH SCIENCES
Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayın Organıdır

Araştırma Yazısı 2021; 30: 37-42

TIP FAKÜLTESİNDE ÇALIŞAN TIBBİ SEKRETERLERİN VE İDARİ PERSONELİN MESLEKİ DOYUMLARI, TÜKENMİŞLİKLERİ, DEPRESYON DÜZEYLERİ VE FİZİKSEL AKTİVİTE DÜZEYLERİ
JOB SATISFACTION, BURNOUT, DEPRESSION LEVEL AND PHYSICAL ACTIVITY LEVELS OF MEDICAL SECRETARY AND ADMINISTRATIVE STAFF WORKING IN MEDICAL FACULTY

Esra ÇETİN SELÇUK[1], Faik ÖZDENGÜL[1], Melda Pelin YARGIÇ[1,2], Leyla AYDIN[3]

[1]Necmettin Erbakan Üniversitesi, Meram Tıp Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Konya
[2]Necmettin Erbakan Üniversitesi, Meram Tıp Fakültesi, Spor Hekimliği Anabilim Dalı, Konya
[3] Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Ankara

ÖZ

Aynı tıp fakültesinde poliklinikte görev yapan tıbbi sekreterlerin ve idari personelin mesleki doyum, tükenmişlik, depresyon düzeyi ve fiziksel aktivite durumlarının değerlendirilip, bu parametrelerin iş tanımlarına (hasta ile görüşen – görüşmeyen) göre farklılık gösterip göstermediğinin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışmaya toplam 96 poliklinik sekreteri ve idari personel dahil edilmiştir. Katılımcılara Minnesota İş Doyum Ölçeği, Maslach Tükenmişlik Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği, Uluslararası Fiziksel Aktivite Anketi -Kısa Form uygulanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde R versiyon 3.5.1 kullanılmıştır. Her iki grup arasında Minnesota iş doyum ölçeği, Maslach tükenmişlik ölçeği ve Beck depresyon ölçeği puanları arasında anlamlı fark izlenmemiştir (sırasıyla p=0.56, p=0.55 ve p=0.49). Gruplar kendi içinde karşılaştırıldığında, Minnesota iş doyum ölçeğinin dışsal doyum puanının içsel doyum puanından düşük olduğu görülmüştür (p=0.02). Fiziksel aktiviteleri incelendiğinde haftalık MET-dakika'larının (Metabolic Equivalent of Task, görevin metabolik eşdeğeri) ortanca (çeyrekler açıklığı) değerleri tıbbi sekreterlerde 693 (1801.5), idari personelde 297 (1287), oturma sürelerinin medyan değerleri ise tıbbi sekreterlerde 300 (420), idari personelde 30 (360) olarak bulunmuştur (sırasıyla p=0.10 ve p=0.01). Poliklinik sekreterleri ile idari personelin iş doyumu, tükenmişlik ve depresyon düzeyinde anlamlı fark izlenmemesi, hasta ile birebir iletişim halinde olmanın bu parametreler açısından önemli bir belirleyen olmadığını düşündürmektedir. Özellikle tıbbi sekreterlerde mesai saatlerindeki fiziksel aktivite düzeylerinin yetersiz olduğu saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Depresyon, fiziksel aktivite, mesleki doyum, tıp fakültesi personeli, tükenmişlik.

ABSTRACT

This study aimed to evaluate the job satisfaction, burnout, depression levels and physical activity of the outpatient medical secretaries and administrative staff working in the same medical faculty and to investigate the effect of job description on these parameters.A total of 96 outpatient secretaries and administrative staff were included in the study. Maslach Burnout Scale, Minnesota Satisfaction Scale, Beck Depression Scale, International Physical Activity Questionnaire-Short Form were applied to the participants. To evaluate the data was used R version 3.5.1. There was no difference between the scores of Beck Depression Scale, Maslach Burnout Scale and Minnesota Job Satisfaction Scale between two groups (respectively p=0.49, p=0.55 and p=0.56). The external satisfaction score of Minnesota satisfaction scale was lower than internal satisfaction scores within groups (p=0.02). Median (IQR) weekly MET-minutes (metabolic equivalent of task) were 693 (1801.5) in secretaries, 297 (1287) in administrative staff, and median sitting time was 300 (420) in secretaries, and 30 (360) in administrative staff (p=0.10 and p=0.01, respectively). The similarity between the job satisfaction, burnout or depression levels of the secretaries and administrative staff suggests that one-to-one communication with the patient is not an important determinant for these parameters. Many of the medical secretaries had insufficient physical activity during work hours.

Keywords: Depression, job satisfaction, medical faculty staff, physical activity, professional burnout.

Corresponding Author: Doç.Dr. Melda Pelin YARGIÇ, ORCID:0000-0003-4487-5602, NEÜ Meram Tıp Fakültesi Dekanlık Binası 1. Kat Spor Hekimliği AD. Konya, Türkiye
E-mail:meldapelin@gmail.com
Esra Çetin Selçuk, esracetin_85@hotmail.com, 0000-0003-3192-142X
Dr. Öğr. Üyesi,Faik Özdengül, fozdengul@gmail.com, 0000-0001-9670-0789
Doç. Dr.Leyla Aydın, leyla3b@yahoo.com, 0000-0001-8771-5030

Makale Geliş Tarihi : 09.12.2019
Makale Kabul Tarihi: 08.12.2020

GİRİŞ

Kişinin mesleğinden memnun bir şekilde işini yapması gerektiği yüzyıllardır önemini korumaktadır. Hatta M.Ö. 500'lü yıllarda Çinli filozof Konfüçyüs'ün "Sevdiğiniz işi yaparsanız, bir gün bile çalışmış sayılmazsınız." dediği varsayılmaktadır (1). Günümüzde de neredeyse her iş kolunda iş doyumu ile ilgili araştırmalar devam etmektedir, çünkü çalışanların yaptıkları işten yeterince doyum almaları, çalışanın mutlulukla, verimli ve kaliteli hizmet üretmesi bakımından oldukça önemlidir (2).

İş yerinde verimliliği etkileyen faktörlerden biri de tükenmişliktir (3). Tükenmişlik, kısaca iş hayatındaki stresli durumlara verilen kronik bir yanıt olarak tanımlanabilir (4). Aydemir ve ark. tükenmişliğin iş yerinde insan-bilgisayar, insan-insan etkileşimiyle, vardiyalı çalışmayla, gürültülü ve aşırı kalabalık ortamlarda çalışmayla, aşırı iş yükü, yetersiz ödüllendirilme, adaletsiz koşullar, değer çatışmaları ve güvencesiz çalışmayla ilişkili olduğunu saptamışlardır (5). Doktor, hemşire ve yardımcı sağlık personeli gibi hastane çalışanlarında tükenmişlik oldukça sık görülmektedir (6-9). Maslach ve Jackson tükenmişliğin, kişinin işine karşı duygusal tükenmesi, duyarsızlaşması ve kişisel başarının düşmesi olarak üç boyuttan oluştuğunu belirtmişlerdir (10). Sağlık çalışanlarında yapılan bazı araştırmalarda tükenmişlik ve depresyonun birlikte olduğu dikkat çekmektedir (11,12). Tükenmişlik ve depresif duygu durumun, kişinin çalışma koşulları ile de yakından ilişkili olduğunu bulmuştur. Diğer taraftan çalışma koşulları aynı zamanda çalışanın fiziksel aktivite düzeyini de belirleyen faktörlerden biridir (13). Pek çok çalışmada, sekreterler ve idari personel gibi iş tanımı gereği özellikle masa başı çalışanlarında fiziksel aktivite düzeylerinin oldukça düşük olduğu kanıtlanmıştır (13-15). Oysaki fiziksel aktivitenin depresyondan koruyucu etkisi olduğu (16,17) ve düzenli fiziksel aktivitenin doz bağımlı olarak mesleki tükenmişlikten koruduğu bilinmekte olup, bu bağlamda çalışanların fiziksel aktiviteye teşvik edilmeleri gerekirken, işleri gereği aktivitelerinin oldukça kısıtlı olması ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (18).

Bu çalışmada, benzer eğitim ve sosyo ekonomik düzeye sahip olan ancak iş tanımları gereği hasta ve hasta yakınlarıyla sürekli iletişim halinde olma-olmama hali açısından ayrışan iki iş grubu bu çalışmada ele alınmıştır. Aynı tıp fakültesinde poliklinikte görev yapan tıbbi sekreterlerin ve idari personelin mesleki doyum, mesleki tükenmişlik, depresyon düzeyi ve fiziksel aktivite durumlarının değerlendirilip, bu parametrelerin iş tanımlarına (hasta ile görüşen-görüşmeyen) göre farklılık gösterip göstermediğinin araştırılması amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu araştırma Necmettin Erbakan Üniversitesi İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (2018-1581).

Araştırmanın, benzer sorumluluk ve çalışma saatlerine sahip (yazışma, kayıt, evrak takibi vb.) olmalarına rağmen, görev tanımı gereği bir grubun hasta ile karşılaştığı, diğer grubun ise karşılaşmadığı 2 grup üzerinde yapılması planlanmıştır. Bu nedenle çalışmaya, Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi'nde poliklinik sekreteri olarak görev yapan tıbbi sekreterler ve idari personel davet edilmiştir. Toplam 326 kişi olan araştırma evreninden 101 kişi çalışmaya katılmayı kabul etmiştir. Ancak 5 katılımcı demografik özellikler bölümünü eksik doldurduğu için, bu katılımcılara ait veriler istatistiksel analizde kullanılmamıştır.

Katılımcılar yüz yüze görüşme ile çalışma konusunda bilgilendirilmiştir. Çalışma Kasım 2019-Ocak 2020 tarihleri arasında geçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılmayı kabul edenlere bilgilendirilmiş onam formu imzalatıldıktan sonra, cinsiyet, yaş, çalışma süresi, eğitim durumu, medeni hali, çocuk sahibi olup olmadığı ve çocuk sahibi iseler sayısı gibi sosyodemografik bilgileri sorgulanıp, 4 adet ölçek (Maslach Tükenmişlik Ölçeği, Minnesota İş Doyum Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği, Uluslarası Fiziksel Aktivite Anketi -Kısa Form) uygulanmıştır. Tıbbi sekreter ve idari çalışan dışı hastane personeli olanlar, bir yıldan az süredir bu işyerinde çalışıyor olanlar, psikiyatrik hastalık tanısı olanlar, antidepresan ilaç kullananlar ve ağrı veya hareket kısıtlılığına sebep olan kronik bir hastalığa sahip olanlar araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır.

Maslach Tükenmişlik Ölçeği

Maslach ve Jackson tarafından geliştirilmiştir (10). Ergin tarafından Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada Ergin, orjinal ölçekte 7 olan cevap seçenek sayısını 5'e (0 ile 4 arasında derecelendirilen) düşürmüştür. (Cronabach α=0.871) (19). Ölçek toplamda 22 maddeden oluşur ve üç alt boyutu mevcuttur: Duygusal tükenmişlik, kişisel başarı ve duyarsızlaşma. Ölçekten alınabilecek puan 0-88 arasında değişmektedir. Duygusal tükenmişlik ve duyarsızlaşma alt boyutlarındaki yüksek puan ve kişisel başarı alt boyutundaki düşük puan tükenmişliğin yüksekliğini göstermektedir (20).

Beck Depresyon Ölçeği

Beck ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş, Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışması Hisli tarafından 1988'de yapılmıştır. Ölçek, kişinin umutsuzluğu, kendisine yönelik olumsuz duyguları, bedensel kaygıları ve suçluluk duygulanımlarını sorgulayan ve her biri 0-3 puan arasında değişen 21 likert tipi sorudan oluşmaktadır. Ölçeğin toplam puanı 0-63 arasında değişebilmekte olup, şu şekilde yorumlanmaktadır: 1-10: normal, 11-16: orta derecede duygu durumu bozukluğu riski, 17-20: klinik hafif depresyon riski; 21-30: orta düzeyde depresyon riski; 31-40: ciddi düzeyde depresyon riski; 41-63: ağır depresyon riski (21,22).

Minnesota İş Doyum Ölçeği

Yirmi maddeden oluşan 1-5 arasında derecelendirilen beşli likert tipi bir araçtır. Weiss ve arkadaşları tarafından çalışanların genel iş doyumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir (23). Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği Özdayı tarafından çalışılmış olup, Cronbach Alfa Modeli ile test edilen güvenirlik katsayısı r=0.86 bulunmuştur. Ölçek iş doyumunu, yeteneğin ifadesi, başarı, ilerleme, otorite, yönetim politikası, ücret, iş arkadaşları, yaratıcılık, bağımsızlık, moral değerler, takdir, sorumluluk, güvenlik, sosyal yardımlar, statü, aktivite gibi değişkenler açısından değerlendirmektedir. Ölçeğin puanlaması sonucunda toplam, içsel ve dışsal doyum puanları elde edilmektedir. Genel doyum puanı, maddelerden elde edilen puanların toplamının 20'ye bölünmesiyle bulunmaktadır. İçsel doyum; içsel faktörleri oluşturan başarı, tanınma veya takdir edilme, işin kendisi, iş sorumluluğu, yükselme ve terfiye bağlı görev değişikliği

gibi işin içsel niteliğine ilişkin öğelerden oluşmaktadır. Bu boyutun maddeleri 1-4, 7-11, 15, 16, 20'dir. İçsel doyum puanı, içsel faktörleri oluşturan maddelerden elde edilen puanların toplamının 12'ye bölünmesi ile oluşur. Dışsal doyum; kurum politikası ve yönetimi, denetim şekli, yönetici, çalışma arkadaşları ve astlarla ilişkiler, çalışma koşulları, ücret gibi işin çevresine ilişkin öğelerden oluşmaktadır. Bu boyutun maddeleri 5, 6, 12-14, 17-19'dur. Dışsal doyum puanı da dışsal faktörleri içeren maddelerden elde edilen puanların toplamının 8'e bölünmesi ile bulunur (24).

Uluslararası Fiziksel Aktivite Anketi-Kısa Form (IPAQ)

Uluslararası Fiziksel Aktivite Değerlendirme Grubu tarafından geliştirilmiş, Öztürk tarafından Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışması yapılmıştır (25-27). Toplam 7 soru ve dört bölümden oluşan anket son bir haftada, en az on dakika süre boyunca yapılan fiziksel aktivite miktarını ve şiddetini sorgulamaktadır. Ölçeğin değerlendirme skorunun hesaplanmasında oturma ve aktivitelerin süre (dakikalar) ve frekans (günler) ve bu aktiviteler için standart MET değerleri kullanılarak, gerekli olan enerji MET-dakika skoru ile hesaplanır. Yürüme için standart MET değeri 3.3'ken, orta şiddetli fiziksel aktivite 4.0 ve şiddetli fiziksel aktivite 8.0 MET'dir. Buna göre MET-dk/hafta sayısı şu formülle hesaplanmaktadır. "MET-dk/hafta=o aktivitenin standart MET değeri x o aktivitenin yapıldığı süre (dakika) x o aktivitenin haftada yapıldığı gün sayısı". Ek olarak, sedanter davranışın ölçütü olarak toplam oturma süresi ayrıca hesaplanmaktadır.

İstatiksel Yöntem

Katılımcıların demografik özellikleri tanımlayıcı istatistiklerle saptanmıştır (sayı, yüzde, ort ± SS: ortalama ± standart sapma). Verilerin dağılımı Shapiro-Wilk testi ve histogramlar ile değerlendirilmiştir. Beck depresyon ölçeği skoru, IPAQ total skoru, IPAQ oturma skoru, Maslach duyarsızlaşma ve Maslach kişisel başarı skorları, normal dağılım göstermemiştir. İdari personel ile tıbbi sekreterlerin ölçek puanları veriler normal dağılım gösterdiği durumlarda bağımsız gruplar t testi ile, veriler normal dağılım göstermediği durumlarda ise Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Katılımcıların içsel ve dışsal doyum skorları grup içi kıyaslanırken bağımlı gruplar t testi kullanılmıştır.

İstatistiksel olarak $p<0.05$ değeri anlamlı olarak kabul edildi. Analizler R versiyon 3.5.1 kullanılarak yapılmıştır (28).

BULGULAR

Araştırmaya dahil edilen katılımcılardan 49 tıbbi sekreter (%51) ve 47 idari personele (%49) ait demografik özellikler incelendiğinde grupların homojen olarak dağıldığı gözlenmektedir (Tablo I).

Katılımcılara ait Beck depresyon ölçeği verileri karşılaştırıldığında hem kategoriler üzerinden hem de total ölçek skoru bakımından aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır (sırasıyla $p=0.49$ ve $p=0.32$). IPAQ verileri bakımından incelendiğinde haftalık MET-dakika'larının hesaplanan ortanca (çeyrekler açıklığı) (median (IQR) değerleri tıbbi sekreterlerde 693 (1801.5), idari personelde 297 (1287), oturma sürelerinin ortanca (çeyrekler açıklığı) değerleri ise tıbbi sekreterlerde 300 (420), idari personelde 30 (360) olarak bulunmuştur (sırasıyla $p=0.10$ ve $p=0.01$). Minnesota iş doyum ölçeği puanlaması bakımından gruplar arası fark bulunmazken, alt boyutları bakımından her grup kendi içinde karşılaştırıldığında dışsal doyum puanın anlamlı olarak

Tablo I. Tıbbi sekreterlerin ve idari birim çalışanlarının sosyodemografik özellikleri (n=96)

	Tıbbi Sekreter	**İdari Personel**	**p**
Cinsiyet			
Kadın	31(%63.3)	26(%55.3)	0.43
Erkek	18(%36.7)	21(%44.7)	
Yaş (yıl, ort ±SS)	35.28 ± 7.35	37.12 ± 7.82	0.32
Çalışma Süresi (yıl, ort ±SS)	11.07 ± 6.44	11.58 ± 6.95	0.89
Eğitim Durumu			
Lise	19(%38.8)	20(%42.6)	0.84*
Ön lisans	14(%28.6)	11(%23.4)	
Lisans	15(%30.6)	15(%31.9)	
Yüksek Lisans/Doktora	1(%2.0)	1(%2.1)	
Medeni Hali			
Bekar	12(%24.5)	11(%23.4)	0.90
Evli	37(%75.5)	36(%76.6)	
Çocuk Sahibi mi?			
Evet	33(%67.3)	35(%74.5)	0.44
Hayır	16(%22.7)	12(%25.5)	
Çocuk Sahibi Olanların Çocuk Sayısı (ort ± SS)	2.03 ± 0.88	2.02 ± 0.92	0.79

ort ± SS: ortalama ± standart sapma

*Analiz kolaylığı açısından Yüksek Lisans/Doktora grubu, Lisans grubuna dahil edilmiştir.

düşük olduğu görülmüştür (p=0.02). Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarında gruplar arası istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur (sırasıyla p=0.44, p=0.55 ve p=0.46). Katılımcıların anket ve ölçeklere ait verileri toplu olarak Tablo II'de özetlenmiştir.

la tanı/tedavi dışında bir konuda iletişimleri olması ile açıklanabilir. Diğer taraftan hem tıbbi sekreterler hem de idari personelin Minnesota ölçeğinin alt gruplarına ait puanlar incelendiğinde dışsal doyumlarının içsel doyuma kıyasla anlamlı olarak düşük olduğu görülmüştür. Minnesota ölçeğinin dışsal doyum alt boyutu, fiziksel çalışma şartları, kurumsal yönetim politikaları, astüst ilişkileri ve ücret gibi pek çok faktörden etkilenmek-

Tablo II. Tıbbi sekreterlerin ve idari birim çalışanlarının Beck Depresyon Ölçeği, Uluslararası Fiziksel Aktivite Anketi -Kısa Form (IPAQ), Minnesota İş Doyum Ölçeği, Maslach Tükenmişlik Ölçeği skorları ve anlamlılık düzeyleri

	Tıbbi Sekreter	**İdari Personel**	**p**
Beck Depresyon Ölçeği			
1-10 (normal)	34 (% 69.4)	33 (%70.2)	
11-16 (orta derecede duygu durumu bozukluğu)	7 (%14.3)	9 (%19.2)	
17-20 (klinik hafif depresyon)	2 (%4.1)	3 (%6.4)	0.49
21-30 (orta düzeyde depresyon)	6 (%12.2)	2 (%4.2)	
31- 40 (ciddi düzeyde depresyon)	-	-	
41-63 (ağır depresyon)	-	-	
Total (ortanca (çeyrekler açıklığı))	8 (7)	8 (7)	
Uluslararası Fiziksel Aktivite Anketi-Kısa Form			
MET-dk (ortanca (çeyrekler açıklığı))	693(1801.5)	297(1287)	0.10
Oturma (dk) (ortanca (çeyrekler açıklığı))	300(420)	30(360)	**0.01**
Minnesota İş Doyum Ölçeği			
İçsel doyum (ort ± SS)	3.5±0.67	3.59±0.75	0.71
Dışsal doyum (ort ± SS)	3.2±0.90*	3.28±0.78**	0.50
Toplam doyum (ort ± SS)	3.4±0.66	3.47±0.68	0.56
Maslach Tükenmişlik Ölçeği			
Duygusal tükenme (ort ± SS)	14.4±6.65	13.3±6.43	0.44
Duyarsızlaşma (ortanca (çeyrekler açıklığı))	3(5)	3(5)	0.55
Kişisel başarı (ortanca (çeyrekler açıklığı))	10(8)	12(6.5)	0.46

* Tıbbi sekreterlerin içsel ve dışsal doyum puanları kendi grupları içinde kıyaslandığında aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p<0.05)
** İdari personellerin içsel ve dışsal doyum puanı kendi grupları içinde kıyaslandığında aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p<0.05)
ort ± SS: ortalama ± standart sapma

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sağlık çalışanlarında iş doyumu ile ilgili yapılan çalışmalarda farklı sonuçlar bulunmaktadır. Erşan ve arkadaşlarının çalışmasında hemşirelerin iş doyumu özellikle de dışsal doyumu doktorlara kıyasla düşük bulunmuşken, Kurçer'in çalışmasında doktorların iş doyumu düşük bulunmuştur (29,30). Tekir ve ark. larının çalışmasında ise yardımcı sağlık personelindeki Minnesota toplam iş doyumunun doktorlara kıyasla düşük, ancak hemşirelerden daha yüksek olduğu bulunmuştur (31). Diğer taraftan yardımcı sağlık personeli, hemşire ve doktorların yaşam doyumu kıyaslandığında aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu araştırmanın çalışma evreni sadece poliklinikte görev yapan tıbbi sekreter ve idari personelden oluşmaktadır. Aralarında anlamlı fark bulunmayışı, tıbbi sekreterler her ne kadar hasta ile karşılaşsa da görev tanımı gereği tıbbi sekreterlerin hastalartedir (29). Bu durumda çalışanların yukarıda sayılan faktörlerden biri veya birkaçından etkilenmiş olabileceği düşünülebilir.

Tükenmişlikle ilgili yapılan araştırmalarda tükenmişlik belirtilerinin sağlık çalışanlarında çok daha sık görüldüğüne ve yoğun, düzensiz mesai saatleri, nöbet izinlerinin yeterince kullanılamaması gibi faktörlerin yanında hasta ve yakınlarının olumsuz tutumunun da bu durumda etkili olduğuna dikkat çekilmiştir (11,12,32). Ancak bu araştırmada Maslach Tükenmişlik Ölçeği'nin her üç alt boyut analizinde de tıbbi sekreterler ve idari personel arasında fark bulunmaması, bu iş gruplarında izlenen tükenmişliğin sadece hasta ile iletişim halinde olmak ile açıklanamayacağını göstermektedir. Bu durumda sunulan çalışmadaki gruplarda, iş yükü fazlalığı, görev tanımlarının belirsiz olması, sosyal yük, işveren veya bürokratik baskılar ve takdir edilme yoksunluğu gibi tükenmiş-

liğe etki eden diğer faktörler bakımından benzer değişkenlere maruz kaldıklarını düşünebiliriz. Hemodiyaliz ünitesinde görev yapan doktor ve hemşirelerde yapılan bir çalışmada duygusal tükenme puanı 14.39±6.25, duyarsızlaşma puanı 3.60±3.07 ve kişisel başarı puanı 22.21±3.14 olarak bulunmuştur (33). Bu çalışmada elde edilen sonuçlarda idari personel ve tıbbi sekreterlerin duygusal tükenme ve duyarsızlaşma puanları yeşil ve ark.'larının doktor ve hemşirelerde saptadığı puanlar kadar yüksek bulunmuşken, kişisel başarı puanının oldukça düşük olduğu dikkat çekmektedir.

Araştırmamızda tıp fakültesinde görev yapan tıbbi sekreter ve idari personel arasında depresyon düzeyleri bakımından herhangi bir fark belirlenmemiştir. Alkan ve arkadaşlarının 2017'de 220 sağlık çalışanında kas iskelet rahatsızlıkları, kronik yorgunluk sendromu ve depresyon durumunu inceledikleri çalışmada katılımcıların %18.5'inde depresyon saptanmış ve hemşire, tıbbi sekreter ve diğer sağlık çalışanları ile kıyaslandığında özellikle hekimlerde riskin çok yüksek olduğu bulunmuştur (34). Ocaktan ve ark. tarafından 2000 yılında yapılan çalışmada doktorlar, ebe-hemşireler ve diğer sağlık personeli (sağlık memuru, çevre sağlığı teknisyeni, laboratuar teknisyeni ve tıbbi sekreterler) olarak 3 gruba ayrılan 143 sağlık çalışanının durumluk ve sürekli kaygı ölçeği (State-Trait Anxiety Inventory-STAI) puanlarının anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır (35). Bizim çalışmamızda tıbbi sekreterlerin % 16.3'ünde, idari personelin %10.6'sında hafif ve orta düzey depresyon riski olduğu görülmüştür. Çalışmalar arası farklılığın nedeni,adı geçen çalışmada araştırma grubu olarak tıbbi sekreterlerin yanında doktorlar, ebe-hemşireler, sağlık memuru, çevre sağlığı teknisyeni, laboratuvar teknisyeni gruplarının dahil edilmesi, sunulan çalışmada ise sadece tıbbi sekreter ve idari personel gruplarının bulunması ve farklı ölçeklerin kullanılması ile açıklanabilir.

Yapılan çalışmalarda fiziksel aktivite düzeylerinin kişisel ve toplumsal özellikler yanında mesleklerle de yakından ilişkili olduğu gösterilmiştir. Kişinin mesleğini icra ettiği sektör (sağlık, eğitim, güvenlik vb.), çalışma alanındaki görevi (yönetici, servis elemanı, doktor, hemşire, sekreter, öğretmen, güvenlik elemanı vb.) ve eğitim düzeyleri gibi pek çok faktör fiziksel aktivite düzeylerini etkilemektedir (36-38). Çalışmamızda IPAQ verileri incelendiğinde, tıbbi sekreterlerde IPAQ oturma sürelerinin anlamlı olarak uzun olduğu bulunmuştur. Tıbbi sekreterlerde saptadığımız uzun oturma süreleri, diğer boş zaman fiziksel aktivitelerinden bağımsız olarak, başta kalp damar hastalıkları ve metabolik hastalıklar olmak üzere çok sayıda kronik hastalık açısından riskli bir davranıştır (39).

Çalışmadaki araştırma grubundaki katılımcı sayısının görece az olması çalışmanın kısıtlılığı, diğer taraftan sağlık çalışanlarına yönelik diğer çalışmalardan farklı olarak ayrı birer grup olarak tıbbi sekreterler ve idari personele yer verilmesi ise çalışmanın güçlü tarafı olarak söylenebilir.

Sunulan çalışmada, poliklinik tıbbi sekreteri ve idari personelin depresyon düzeyi, mesleki doyum ve tükenmişlik açısından farklılaşmadığı görülmüştür. Özellikle tıbbi sekreterlerde mesai saatlerindeki fiziksel aktivite düzeylerinin yetersiz olduğu saptanmıştır. Çalışmanın sonuçları, ilgili meslek gruplarında görev yapanları bireysel olarak, yarım saatte bir merdiven çıkıp-inme veya koridorda 1 kez gidip-gelme gibi uzun oturma sürelerini bölen sağlıklı davranışlara, idarecileri ise çalışanlarının iş doyumlarını artırmaya yönelik kurum politikalarını gözden geçirmeleri ve yönetimsel iyileştirmelerin planlanmasına dikkat çekmesi bakımından faydalı olabilir.

KAYNAKLAR

1. Carrick M, Dunaway C. Fit Matters : How To Love Your Job. Maven House, Lambertville 2017; p 241.
2. Kahraman G, Engin E, Dülgerler Ş, Öztürk E. Yoğun bakım hemşirelerinin iş doyumları ve etkileyen faktörler. DEUHYO ED 2011; 4(1):12-18.
3. Demirel Y, Seçkin Z. Tükenmişlik ve üretkenlik karşıtı davranışlar arasındaki ilişkinin kavramsal boyutu. TİSK Akad 2009; 4(8):144-165.
4. Mikolajczak M, Menil C, Luminet O. Explaining the protective effect of trait emotional intelligence regarding occupational stress: Exploration of emotional labour processes. J Res Pers 2007; 41 (5):1107-1117.
5. Aydemir O, Icelli I. Burnout: Risk Factors. In: Bährer-Kohler S (ed), Burnout for Experts. Springer, Boston 2013. pp 119-143.
6. Köse S, Gülova AA. Tükenmişlik (Burnout): Türkiye'deki genel cerrahlara yönelik bir araştırma, 14. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, Erzurum 2006; ss 255-261.
7. Çankaya M. Özel hastane çalışanlarının tükenmişlik düzeyleri ve bir alan uygulaması. International Journal of Academic Value Studies 2017; 3(9):1-15.
8. Akbolat M, Işık O, Karadağ M. Tıbbi sekreterlerin tükenmişlik ve örgütsel bağlılık tutumlarına ilişkin bir araştırma. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Derg 2010; 0(4):41-64.
9. Akbolat M, Işık O. Sağlık çalışanlarının tükenmişlik düzeyleri: bir kamu hastanesi örneği. Hacettepe Sağlık İdaresi Derg 2008; 11(2):229-254.
10. Maslach C, Jackson S, Schwab R. Maslach Burnout Inventory Manual (2nd ed.) Palo Alto Consult Psychol Press, California 1986.
11. Taycan O, Kutlu L, Çimen S, Aydın N. Bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerde depresyon ve tükenmişlik düzeyinin sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. Anadolu Psikiyatr Derg 2006; 7(2):100-108.
12. Gülseren Ş, Karaduman E, Kültür S. Hemşire ve teknisyenlerde tükenmişlik sendromu ve depresif belirti düzeyi. Kriz Derg 2000; 1(8):27-38.
13. Vural Ö, Eler S, Atalay Güzel N. Masa başı çalışanlarda fiziksel aktivite düzeyi ve yaşam kalitesi ilişkisi. SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilim Derg 2010; 8(2):69-75.
14. Erdoğan M, Certel Z, Güvenç A. Masa başı çalışanlarda fiziksel aktivite düzeyi: obezite ve diğer özelliklere göre incelenmesi (Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi örneği). Spor Hekim Derg 2011; 46:97-107.
15. Bulut S. Bir Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Eğitim ve Araştırma Hastanesinde Görev Yapan Personelin Fiziksel Aktivite Düzeyi ve İlgili Faktörlerin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2010.
16. Strawbridge WJ. Physical activity reduces the risk

of subsequent depression for older adults. Am J Epidemiol 2002; 156(4):328-334.
17. Ströhle A. Physical activity, exercise, depression and anxiety disorders. J Neural Transm 2009; 116 (6):777-784.
18. Toker S, Biron M. Job burnout and depression: Unraveling their temporal relationship and considering the role of physical activity. J Appl Psychol 2012; 97(3):699-710.
19. Ergin C. Doktor ve hemşirelerde tükenmişlik ve maslach tükenmişlik ölçeğinin uyarlanması, VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları. Ankara 22-25 Eylül 1992; s 143-154.
20. Barut Y, Kalkan M. Ondokuz Mayıs Üniversitesi öğretim elemanlarının tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Derg 2002; 14:65-76.
21. Beck A, Ward C, Mendelson M, Mock J, Erbaugh J. An inventory for measuring depression. Arch Gen Pschiatry 1961; (4):561-571.
22. Hisli N. Beck Depresyon Ölçeği'nin bir Türk örnekleminde geçerlilik ve güvenilirliği. Psikol Derg 1988; 6:118-122.
23. Weiss D, Dawis R, England GW, Lofquist LH. Manual for the Minnesota Satisfaction Questionnaire. University of Minnesota, 1967.
24. Özdayı N. Resmi ve Özel Liselerde Çalışan Öğretmenlerin İş Tatmini ve İş Stresinin Karşılaştırılmalı Analizi. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1995.
25. Craig C, Marshall A, Sjöström M, et al. International physical activity questionnaire: 12-country reliability and validity. Med Sci Sport Exerc 2003; 35 (8):1381-1395.
26. IPAQ Research Committee. Guidelines for Data Processing and Analysis of the International Physical Activity Questionnaire (IPAQ). 2005. https:// sites.google.com/site/theipaq/; Erişim tarihi: 05.10.2019.
27. Öztürk M. Üniversitede eğitim-öğretim gören öğrencilerde uluslararası fiziksel aktivite anketinin geçerliliği ve güvenirliği ve fiziksel aktivite düzeylerinin belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2005.
28. R Core Team. R: A Language and Environment for Statistical Computing. Vienna, Austria: R Foundation for Statistical Computing; 2013. https:// www.r-project.org/; Erişim Tarihi: 05.10.2019
29. Erşan EE, Yıldırım G, Doğan O, Doğan S. Sağlık çalışanlarının iş doyumu ve algılanan iş stresi ile aralarındaki ilişkinin incelenmesi. Anadolu Psikiyatr Derg 2013; 14:115-121.
30. Kurçer MA. Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi hekimlerinin iş doyumu ve tükenmişlik düzeyleri. Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2005; 2 (3):10-15.
31. Tekir Ö, Çevik C, Arık S, Çetin G. Sağlık çalışanlarının tükenmişlik, iş doyumu düzeyleri ve yaşam doyumunun incelenmesi. Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Derg 2016; 18(2):51-64.
32. Haran S, Özgüven DH, Ölmez Ş, Sayil I. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastaneleri ve Ankara Numune Hastanesi'nde çalışan doktor ve hemşirelerde tükenmişlik düzeyleri. Kriz Derg 1998; 6(1):75-84.
33. Yeşil A, Tamer Aker A, Sezgin U. Hemodiyaliz tedavisi gören hastalara bakım veren ekipte ruhsal belirtiler. Düşünen Adam 2009; 22(1-4):9-17.
34. Alkan BM, Fidan F, Tosun A, et al. Sağlık çalışanlarında kas-iskelet sorunları, yaşam kalitesi ve depresyon. Ege Tıp Derg 2017; 56(1):24-28.
35. Çöl M, Keklik A, Ocaktan ME. Abidinpaşa Sağlık Grup Başkanlığı'na bağlı sağlık ocaklarında çalışan sağlık personelinde Spielberger durumluk ve sürekli kaygı düzeyi. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası 2002; 1(55):21-28.
36. Yetim M. Sağlık çalışanlarının genel sağlık durumu fiziksel aktivite düzeyleri ve etkileyen faktörler. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 2017.
37. Haşıl Korkmaz N, Demirkan N. Hastanede çalışan sağlık personellerinin fiziksel aktivite düzeyinin değerlendirilmesi. Sport Sci 2017; 12(4):52-62.
38. Özdöl Y, Özdoğan EÇ, Özer K. Farklı meslek gruplarında fiziksel aktivite düzeyi. Eurasian Res Sport Sci 2018;3(1):44-56.
39. Chomistek AK, Manson JE, Stefanick ML, et al. Relationship of sedentary behavior and physical activity to ıncident cardiovascular disease. J Am Coll Cardiol 2013; 61(23):2346-2354.